

УДК 159.9.01:316.77:001.1

*Любов Владиславівна Драгола,
кандидатка психологічних наук,
старша викладачка кафедри психології,
глибинної корекції та реабілітації,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, Україна
ORCID ID: 0000-0002-9942-9303
dragola.liubov@gmail.com*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД

У статті розглядаються методологічні основи сучасних психологічних досліджень, акцентуючи увагу на важливості міждисциплінарного підходу в психолого-наукових розробках. Автори аналізують ключові принципи, методи та стратегії, що використовуються в психології, а також зосереджуються на необхідності інтеграції різних дисциплін для досягнення більш глибоких та комплексних результатів. Міждисциплінарний підхід дозволяє врахувати різноманітні аспекти людської психіки, взаємодії особистості та навколишнього середовища, що відкриває нові перспективи для розвитку психологічних теорій та практик. Стаття підкреслює важливість синергії психології з іншими науками, такими як нейробіологія, соціологія, філософія та медицина, що сприяє більш всебічному вивченню психічних процесів і поведінки.

Ключові слова: методологія, психологічні дослідження, міждисциплінарний підхід, особистісний підхід, практичні аспекти психології.

*Liubov Drahola,
PhD in Psychology, senior lecturer,
Department of Psychology,
Deep Correction and Rehabilitation,
Bohdan Khmelnytsky National
University of Cherkasy,
Cherkasy, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-9942-9303
dragola.liubov@gmail.com*

METHODOLOGICAL BASIS OF MODERN PSYCHOLOGICAL RESEARCH: AN INTERDISCIPLINARY APPROACH

The article examines the methodological foundations of modern psychological research, emphasizing the importance of an interdisciplinary approach in psychological scientific developments. The authors analyze the key principles, methods and strategies used in psychology, and also focus on the need to integrate different disciplines to achieve deeper and more comprehensive results. An interdisciplinary approach allows us to take into account various aspects of the human psyche, the interaction of the individual and the environment, which opens up new prospects for the development of psychological theories and practices. The article emphasizes the importance of the synergy of psychology with other sciences, such as neurobiology, sociology, philosophy and medicine, which contributes to a more comprehensive study of mental processes and behavior.

Particular attention is paid to describing the main areas of application of an interdisciplinary approach in psychology, which include the study of cognitive, emotional and social processes of a person. The article emphasizes that the methodology of modern psychological research is no longer limited to the classical methods of psychological experiments or observations. It actively interacts with other sciences, which allows for more accurate measurements and analyses of mental processes in real time, as well as taking into account the influence of biological, psychological and social factors on the development of individual and collective aspects of the human psyche.

The role of an interdisciplinary approach in the context of practical aspects of psychology, in particular in the fields of psychotherapy, prevention of mental disorders and mental health of the population, is also considered. The use of an

interdisciplinary approach allows for the creation of new therapeutic methods that take into account not only psychological, but also social and biological aspects of mental health. In general, the article highlights the importance of integrating knowledge from various fields of science for the development of psychology as a scientific discipline and increasing the effectiveness of the practical application of psychological knowledge. An interdisciplinary approach allows not only to enrich the theoretical basis of psychology, but also provides new opportunities for the development of applied areas of psychology that are of great importance for society as a whole.

Key words: *methodology, psychological research, interdisciplinary approach, personality approach, practical aspects of psychology.*

Психологія, як наука про психічні процеси, поведінку та їх взаємозв'язки з іншими аспектами людського існування, займає важливе місце у науковому просторі. В останні десятиліття у психології спостерігається тенденція до розвитку міждисциплінарних підходів, які поєднують методи та концепції різних наук для глибшого розуміння складних феноменів психічної діяльності. Це дозволяє формувати нові методологічні основи досліджень, що відкривають нові перспективи для психології як науки. Стаття присвячена аналізу сучасних методологічних підходів до психологічних досліджень з акцентом на міждисциплінарний характер цих досліджень.

Міждисциплінарність у психології означає взаємодію психології з іншими науками, такими як біологія, медицина, соціологія, нейронаука, філософія та інші. Відкриття на межі цих дисциплін дозволяють створювати нові теорії та методи досліджень. Зокрема, нейропсихологія, психофізіологія, когнітивна наука та соціальна психологія стали основними галузями, де активно використовуються міждисциплінарні методи.

Одним із основних аспектів міждисциплінарного підходу є використання різноманітних методів: від експериментальних та статистичних методів до нейровізуалізаційних технік та соціальних експериментів. Такий підхід дозволяє створювати більш комплексні моделі для дослідження психічних процесів та поведінки. Якщо говорити про нейропсихологію та нейронауку, то ці напрямки об'єднують психологію з біологією та медициною. Дослідники, такі як Рамачандран та Грегорі Бейтсон, вивчали, як нейробиологічні процеси впливають на поведінку та психічні стани. Сучасні методи, такі як магнітно-резонансна томографія (МРТ) та функціональна магнітно-резонансна томографія (фМРТ), дозволяють дослідникам вивчати активність мозку під час виконання різних когнітивних завдань [5].

Аналізуючи когнітивну психологію, можна сказати, що когнітивні теорії часто комбінуються з методами нейронауки та комп'ютерного моделювання. Дослідники, такі як: Деніел Канеман і Амос Тверські, розробляли теорії прийняття рішень та когнітивних спотворень, використовуючи методи математичного моделювання і статистичні методи для тестування своїх гіпотез [1].

У соціальній психології міждисциплінарний підхід використовує методи соціології, економіки, антропології та інших дисциплін. Відомий дослідник Філіп Зімбардо з його знаменитим «Стенфордським тюремним експериментом» продемонстрував, як соціальні фактори можуть сильно впливати на поведінку людини. Такі дослідження вимагають комплексного підходу, де психологія інтегрується з іншими науковими напрямками [8].

Говорячи про психофізіологію, то цей напрямок досліджує взаємозв'язок між психічними процесами та фізіологічними реакціями організму. Вчені, такі як Ганс Сельє з його дослідженням стресу, показали, як емоційні стани можуть бути пов'язані з фізіологічними змінами в організмі, зокрема, у гормональній та нервовій системі [4].

Основні теоретичні підходи та методи:

- Експериментальний метод є основним методом у психології, що використовується для вивчення причинно-наслідкових зв'язків між психічними процесами і поведінкою. Цей метод активно використовує міждисциплінарний

підхід, коли психологи використовують техніки з інших наук, щоб підвищити точність вимірювань та інтерпретацій.

- Моделювання та симуляція – цей метод дозволяє досліджувати складні психічні процеси через комп'ютерні моделі. Використання математичних моделей у поєднанні з методами нейронауки допомагає психологам будувати точніші прогнози і пояснення для різних когнітивних процесів.
- Крос-культурні дослідження – ці дослідження вимагають врахування впливу культурних аспектів на психічні процеси. Дослідження таких вчених, як Герберт Саймон та Флоріан Вебер, показують, як культурні відмінності можуть впливати на психічні процеси і поведінку людини [10].

Аналізуючи перспективи розвитку методології, можна констатувати, що психологія не може залишатися ізольованою від інших наук. В умовах, коли інтеграція наукових підходів є однією з основних тенденцій розвитку сучасних наук, психологія повинна використовувати міждисциплінарні методи для вирішення складних проблем. Інтеграція з біологією, соціальними науками, технологіями відкриває нові можливості для дослідження людської психіки. Зупинимось більш детально на традиційних методах психологічних досліджень.

З початку свого існування психологія використовувала різноманітні методи для дослідження психічних явищ. Найбільш поширеними є експериментальний, кореляційний, спостережний та психометричний методи. Кожен із цих підходів має свої специфічні переваги та обмеження, що вимагає постійного удосконалення та адаптації до нових вимог науки.

Експериментальний метод дозволяє встановити причинно-наслідкові зв'язки між змінними, але часто обмежується лабораторними умовами, що не завжди відповідають реальним життєвим ситуаціям. Спостереження, в свою чергу, надає змогу отримувати дані без втручання в природні процеси, але не завжди дозволяє робити строгі висновки про причинні зв'язки. Враховуючи це, психологи почали використовувати більш комплексні підходи, зокрема міждисциплінарні методи. Якщо говорити про міждисциплінарний підхід в контексті практичних аспектів психології, то сучасна психологія все частіше використовує міждисциплінарний підхід, поєднуючи знання з медицини, соціології, нейронауки, педагогіки та інших галузей. Цим питанням займалися такі дослідники: О.М. Лозова, В.М. Синишина, О. Хохліна [2; 4; 6]. Такий підхід особливо актуальний у психотерапії, профілактиці психічних розладів та підтримці психічного здоров'я населення. Інтеграція різних наукових дисциплін дозволяє розробляти більш ефективні методики діагностики, лікування та запобігання психічним проблемам.

Психотерапія як метод психологічної допомоги поєднує психологічні, медичні, соціальні та навіть філософські аспекти. Деякі важливі міждисциплінарні аспекти в психотерапії, такі як нейронаука і психотерапія – включають дослідження мозкової активності за допомогою МРТ та ЕЕГ дозволяють розуміти, як працюють психотерапевтичні методи (наприклад, когнітивно-поведінкова терапія) на нейробиологічному рівні. Медицина і психіатрія – взаємодія психотерапевтів із психіатрами дозволяє комплексно підходити до лікування пацієнтів із депресією, тривожними розладами та іншими станами, комбінуючи психотерапевтичні та медикаментозні методи. Соціологія та культурні аспекти допомагають психотерапевтам враховувати соціальні та культурні фактори при роботі з пацієнтами, що допомагає адаптувати методи терапії під індивідуальні особливості людини. Якщо ж говорити про міждисциплінарні підходи у профілактиці психічних розладів, то профілактика психічних розладів вимагає участі різних фахівців, зокрема психологів, медиків, соціальних працівників та педагогів [3].

Існує ряд ключових аспектів міждисциплінарного підходу, таких як: роль медицини у ранньому виявленні розладів (медичні працівники можуть визначати ознаки психічних проблем на ранніх стадіях та направляти пацієнтів до спеціалістів); педагогічний аспект (освітні програми для дітей і підлітків, які навчають емоційної регуляції, можуть значно зменшити ризик розвитку психічних розладів у майбутньому); соціальна підтримка та робота з громадами (створення груп підтримки, тренінги з управління стресом, консультативні центри допомагають попереджати розвиток психічних розладів серед різних груп населення) [3].

Якщо говорити про психічне здоров'я населення, то тут варто зазначити про інтеграцію науки, медицини та соціальних технологій. Психічне здоров'я є одним із ключових аспектів суспільного добробуту. Сучасні тенденції включають: вплив цифрових технологій (онлайн-консультування, мобільні додатки для підтримки психічного здоров'я); політичні та соціальні аспекти (розробка державних програм для підтримки психічного здоров'я: гарячі лінії, безкоштовні консультації, програми соціальної реабілітації); інтеграція з екологічними науками (дослідження доводять, що доступ до природи, екологічно сприятливе середовище та фізична активність позитивно впливають на психічне здоров'я) [12].

Міждисциплінарний підхід у психології дозволяє значно підвищити ефективність психотерапевтичних методів, профілактичних заходів та підтримки психічного здоров'я населення. Співпраця між різними галузями науки, медицини, соціальної роботи та технологій створює комплексні рішення для збереження та покращення психічного благополуччя суспільства.

Важливе питання в рамках досліджуваної статті – це психологічне дослідження в контексті сучасних технологій. Сучасні технології значно змінили підходи до психологічних досліджень, відкриваючи нові можливості для аналізу людської поведінки, мислення та емоцій. Використання цифрових технологій дозволяє збирати, обробляти та аналізувати великі масиви даних, що сприяє більш точному розумінню психологічних явищ.

Основні аспекти психологічного дослідження в умовах технологічного прогресу:

1. Методи збору даних: Онлайн-опитування та тести (використання електронних анкет та автоматизованих тестів значно спрощує процес збору інформації та розширює вибірку респондентів); Соціальні мережі як джерело інформації (аналіз поведінки користувачів у соціальних мережах дозволяє досліджувати психологічні аспекти комунікації, самоідентифікації та емоційного стану); Біометричні технології (використання датчиків серцевого ритму, аналіз виразу обличчя та мови тіла допомагає отримувати об'єктивні дані про психологічний стан людини) [11].

2. Аналіз великих даних та штучний інтелект: Big Data у психологічних дослідженнях (масиви даних, отримані з цифрових платформ, можуть аналізуватися для виявлення закономірностей у поведінці людей); Використання алгоритмів машинного навчання (ШІ дозволяє прогнозувати поведінкові патерни, аналізувати текстові дані та моделювати психологічні процеси); Нейромережі та аналіз емоцій (технології розпізнавання емоційного стану дозволяють вивчати реакції людини в режимі реального часу).

3. Віртуальна та доповнена реальність у психологічних дослідженнях: VR як інструмент для терапії (використання віртуальної реальності для лікування фобій, ПТСР та інших психологічних розладів); Симуляції для експериментів (дослідники можуть створювати контрольовані умови для вивчення поведінки людини в змодельованих ситуаціях).

4. Етичні аспекти та виклики: Конфіденційність та безпека даних (використання технологій у психологічних дослідженнях ставить питання захисту персональних даних респондентів); Маніпуляції та вплив на психіку (використання штучного інтелекту та

алгоритмів може впливати на поведінку людей, що викликає етичні суперечки); Доступність технологій (не всі групи населення мають рівний доступ до цифрових інструментів, що може впливати на репрезентативність досліджень) [9; 10].

Сучасні технології відкривають широкі можливості для психологічних досліджень, дозволяючи отримувати більш точні, об'єктивні та масштабні дані. Проте використання цих технологій потребує етичної відповідальності, належного захисту інформації та врахування соціальних аспектів. Поєднання традиційних методів із новітніми технологічними рішеннями може сприяти кращому розумінню людської психіки та підвищенню ефективності психологічних досліджень.

Незважаючи на численні переваги міждисциплінарного підходу, існує ряд викликів, які пов'язані з інтеграцією різних наукових методів і концепцій. Одним із основних викликів є інтерпретація результатів, оскільки різні наукові дисципліни мають свої особливості та вимоги до методології. Психологам необхідно не тільки володіти знаннями з суміжних наук, але й здатністю критично оцінювати їхні методи та результати [7].

Іншим важливим аспектом є етичні проблеми, що виникають при використанні нових технологій для збору даних, таких як нейровізуалізація або обробка великих даних. Психологи повинні розробляти етичні стандарти та політики, які забезпечують конфіденційність, захист прав учасників досліджень і коректність інтерпретації результатів.

Отже, у статті було розглянуто ключові аспекти сучасних методологічних підходів у психологічних дослідженнях, зокрема акцентовано увагу на важливості міждисциплінарного підходу, який дозволяє інтегрувати різноманітні теоретичні й практичні знання з різних галузей науки для глибшого розуміння психічних процесів та явищ. Психологія сьогодні є наукою, яка активно взаємодіє з іншими дисциплінами, такими як нейронаука, соціологія, філософія, педагогіка, медицина, а також з прикладними галузями, як, наприклад, управління, маркетинг чи юриспруденція.

Основною метою застосування міждисциплінарного підходу є розширення горизонту досліджень та підвищення рівня їх точності і достовірності. Спільна робота психологів з представниками інших наук дозволяє досягти більш комплексного аналізу, враховуючи як біологічні, так і соціальні фактори, які можуть впливати на розвиток особистості, поведінку та психологічні процеси.

У межах міждисциплінарного підходу великого значення набувають інноваційні методи дослідження, такі як нейровізуалізація, біопсихосоціальні моделі, а також новітні технології, які дозволяють проводити точні вимірювання та аналізи психічних процесів у реальному часі. Це відкриває нові можливості для розробки більш ефективних терапевтичних методик, профілактичних заходів і рекомендацій для підвищення психічного здоров'я населення.

Не менш важливим є те, що сучасні методологічні підходи орієнтуються на міжкультурні дослідження та врахування соціальних змін, що впливають на психологічне благополуччя людей. Це забезпечує більш глибоке розуміння психічних явищ в умовах глобалізації, а також дозволяє уникнути одномірних, узагальнених підходів до вивчення людської психіки. Загалом, методологічні основи сучасних психологічних досліджень за допомогою міждисциплінарного підходу дозволяють не лише покращити якість наукових досліджень, а й сприяють більш ефективному вирішенню прикладних проблем у галузі психології, що має важливе значення для розвитку суспільства в цілому. Інтеграція знань з різних наукових сфер є важливою умовою для створення нових наукових теорій, що враховують складність і багатогранність людської природи. Таким чином, розвиток міждисциплінарних досліджень у психології сприяє не лише підвищенню наукової

точності, а й розширенню практичних можливостей у різних сферах, де психологічні знання мають особливу актуальність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Канеман Деніел. Мислення швидко й повільне / пер. з англ. Максим Яковлев. 5-те вид. К.: Наш Формат, 2021. 480 с.
2. Лозова Л. О., Циганчук Т.В. Методологічні підстави підготовки практичних психологів у мінливих умовах суспільного буття. *Журнал «Перспективи та інновації науки» (Серія «Психологія»)*, № 6 (11), 2022. С. 450–460.
3. Мирошниченко О. Розвиток когнітивних навичок дітей в концепції Джерома Сеймура Брунера. *Молодий вчений*, 2019. № 3 (67), С. 94–96. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-3-67-19>
4. Синишина В. М. Методологічні підходи до професійної підготовки майбутніх практичних психологів. *Компетентнісний підхід у вищій медичній освіті. Серія: Медична освіта*. № 1. 2020. С. 77–81.
5. Сучасні дослідження в глобалізаційному світі: наука для миру і безпеки: зб. тез Міжнар. форуму молодих учених (м. Дніпро, 2. груд. 2022 р.) / відп. ред. Є.В. Коваленко-Марченкова. Дніпро: ДДУВС, 2023. 293 с.
6. Хохліна О. П. Проблеми методологічних підходів у психології. *Юридична психологія. Теоретичні та методологічні проблеми юридичної психології*. Том 22. № 1, 2018. С. 7–17.
7. Ребуха Л. З. Методологічні підходи до фундаменталізації професійної освіти майбутніх соціальних працівників. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія «Педагогічні науки»*. 2018. Т. 2, № 3 (62). С. 258–262.
8. Харченко О. І. Порівняльна характеристика методологічних підходів в соціологічних дослідженнях. URL: <http://www.socd.univ.kiev.ua/library/porivnyalnaharakteristika-metodologichnih-pidhodiv-u-sociologichnih-doslidzhennyah> (дата звернення: 26.02.2025).
9. Eric Kandel The disordered mind: What unusual brains tell us about ourselves. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv Series “Psychology”* 2020. № 2 (2 (12)), P. 120–121.
10. Herbert A. Simon The Sciences of the Artificial / MIT Press Ltd, 2019. 256 p.
11. Strategic Significance of English in Self-Education of the Students of Socio-humanitarian Specialities for Fundamentalization of University Education / I. Melnychuk, L. Rebukha, T. Zavgorodnia, I. Bloshchynskyi. *Modern Journal of Language Teaching Methods*. 2018. Vol. 8 (11). P. 712–720.
12. Tetiana Yablonska, Natalia Bulatevych. Ethical Grounds of Psychological Help as a Means of Preserving Mental Health of a Person. 2018. URL: <https://mhgc21.org/en/mhgc21/events/october2018/MHGC-Proceedings-2018/Ethical-Grounds-of-Psychological-Help-as-a-Means-of-Preserving-Mental-Health-of-a-Person>

REFERENCES

1. Kaneman, Deniel (2021). *Myslennia shvydke y povilne* / per. z anhl. Maksym Yakovliev. 5-te vyd. K.: Nash Format [in Ukrainian].
2. Lozova, L. O. & Tsyhanchuk, T.V. (2022). *Metodolohichni pidstavy pidhotovky praktychnykh psykholohiv u minlyvykh umovakh suspilnoho buttia* [Methodological foundations of training practical psychologists in changing conditions of social existence]. *Zhurnal «Perspektyvy ta inovatsii nauky» (Seriiia «Psykhohohiia»)*, № 6 (11), 450–460 [in Ukrainian].
3. Myroshnychenko, O. *Rozvytok kohnityvnykh navychok ditei v kontseptsii Dzheroma Seimura Brunera* [The development of children's cognitive skills in the concept of Jerome Seymour Brunera]

- Bruner]. *Molodyi vchenyi*, 2019. № 3 (67), 94–96 <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-3-67-19> [in Ukrainian].
4. Synyshyna, V. M. (2020). Metodolohichni pidkhody do profesiinoi pidhotovky maibutnikh praktychnykh psykholohiv [Methodological approaches to the professional training of future practical psychologists]. *Kompetentnisnyi pidkhid u vyshchii medychnii osviti. Serii: Medychna osvita. № 1*, 77–81 [in Ukrainian].
5. Suchasni doslidzhennia v hlobalizatsiinomu sviti: nauka dlia myru i bezpeky: zb. tez Mizhnar. forumu molodykh uchenykh (m. Dnipro, 2. hrud. 2022 r.) (2023). / vidp. red. Ye.V. Kovalenko-Marchenkova. Dnipro: DDUVS [in Ukrainian].
6. Khokhlina, O. P. (2018). Problemy metodolohichnykh pidkhodiv u psykholohii [Problems of methodological approaches in psychology]. *Yurydychna psykholohiia. Teoretychni ta metodolohichni problemy yurydychnoi psykholohii, Tom 22. №1*, 7–17 [in Ukrainian].
7. Rebukha, L. Z. (2018). Metodolohichni pidkhody do fundamentalizatsii profesiinoi osvity maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv. [Methodological approaches to fundamentalization of professional education of future social workers]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Serii «Pedagogichni nauky». T. 2, № 3 (62)*. 258–262 [in Ukrainian].
8. Kharchenko O. I. Porivnialna kharakterystyka metodolohichnykh pidkhodiv v sotsiolohichnykh doslidzhenniakh. URL: <http://www.socd.univ.kiev.ua/library/porivnyalnaharakteristika-metodologichnih-pidhodiv-u-sociologichnih-doslidzhennyah> [in Ukrainian].
9. Eric, Kandel (2020). The disordered mind: What unusual brains tell us about ourselves. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv Series “Psychology”, № 2 (2 (12))*, 120–121.
10. Herbert, A. Simon (2019). *The Sciences of the Artificial* / MIT Press Ltd.
11. Strategic Significance of English in Self-Education of the Students of Socio-humanitarian Specialities for Fundamentalization of University Education (2018). / I. Melnychuk, L. Rebukha, T. Zavgorodnia, I. Bloshchynskyi. *Modern Journal of Language Teaching Methods, Vol. 8 (11)*, 712–720.
12. Tetiana, Yablonska, Natalia, Bulatevych (2018). Ethical Grounds of Psychological Help as a Means of Preserving Mental Health of a Person. URL: <https://mhgc21.org/en/mhgc21/events/october2018/MHGC-Proceedings-2018/Ethical-Grounds-of-Psychological-Help-as-a-Means-of-Preserving-Mental-Health-of-a-Person>

Подано до редакції: 30.03.2025.